

ВБЕРЕГТИ ДІТЕЙ ВІД НАС САМИХ

*Ніна АНДРУСИЧ,
головний редактор*

Про відлуння суспільних конфліктів у психіці та поведінці дітей ішлося 11 лютого 2014 р. на зустрічі за круглим столом в МОН України під головуванням заступника Міністра Б. Жебровського. У ній взяли участь, як освітянські педагоги і психологи, науковці НАПН України, КУ імені Бориса Грінченка та ІТЗО МОНУ, так і соціологи, нейропсихологи, психіатри, лікарі — представники різних установ і громадських організацій: Національної медичної академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика, НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології, Національної академії внутрішніх справ України, Центру лікувальної педагогіки м. Києва, психологічного центру “Травматерапія”, Київського міського центру здоров’я, Міжнародного жіночого правозахисного центру “Ла Страда-Україна”, Міжнародного гуманітарного центру “Розрада”, Українського фонду “Благополуччя дітей”, Всеукраїнської громадської організації “Жіночий консорціум”.

Учасники зібрання були одностайні в тому, що **нестійка психіка дітей потерпає від суспільних конфліктів, оскільки діти не ізольовані від світу дорослих та їхніх переживань**. Останнім часом молодші школярі, схвилювані загостренням протистояння в суспільстві, все частіше звертаються за телефонами довіри психологічних центрів, запитуючи про те, що відбувається в країні, висловлюючи занепокоєння.

Дошкільнята теж не залишаються осторонь: грають в “майданівців і беркутів”, емоційно обговорюють побачене на екранах і почуте від дорослих, сперечаються, “хто хороший, хто поганий”, ображають

іншодумців, навіть групуються за політичними уподобаннями батьків і, що найгірше, імітують сцени насильства та переймаються духом уседозволеності. Найвразливіших бентежить страх за майбутнє.

Таке “вживання” малят у нинішні трагічні події усі фахівці оцінюють негативно. Окрім порушень морального розвитку, воно спричинює стрес, що часто в дітей перебігає зовні непомітно, призводячи до руйнівних наслідків, навіть до суїциду. Психологи і криміналісти наводили сумні приклади.

Вочевидь, переживання суспільних конфліктів, як і родинних, порушує екологію дитинства. Тож маємо захистити наших малят. І хоча головне джерело тривожної для них інформації — родина, та саме педагогові належить виконувати важливу місію миротворця-просвітника, захисника дитинства і гаранта його благополуччя. На жаль, як свідчить редакційне опитування, вихователі не мають конкретного плану дій і, здебільшого, почуваються у цій ситуації розгублено, відмовчуються, волюючи не помічати розмов і причин вчинків дітей; деякі передають вихованцям власну політичну позицію; є й заклади, де оголошено табу на означену тему.

Присутні на зустрічі висловлювалися за вдосконалення патріотично-громадянського виховання, плекання в дітях любові до нашої великої і такої розмаїтої України, бажання миру й щастя всім її громадянам, і що вкрай важливо, виховання толерантності та терпимості, здатності сприймати і приймати людину такою, якою вона є.

До речі, саме толерантність, визнання за кожною особистістю права на свою індивідуальність і власну думку, і є тією головною європейською цінністю, якої були позбавлені радянські люди і на якій ґрунтуються ледь не всі здобутки розвинених країн.

Слід підкреслити, що будь-яка нестабільність не лише в родині, а й у суспільстві є загрозою для повноцінного розвитку дітей. І малі відчують це, хоча й не усвідомлюють суті конфлікту дорослих. Їх бентежать тривожні чи агресивні настрої близьких, які свідчать про руйнацію спокою в навколишньому світі.

Як же діяти педагогові у нинішній та інших складних ситуаціях, коли треба захистити дитину від нас — дорослих? Учасники зібрання визнали, що вихователям і вчителям необхідні рекомендації.

Ми підготували орієнтовну пам’ятку для педагогів і батьків, яку педколективи можуть доповнити, урахувавши свою специфіку.

У залі колеги МОНУ зібралися не лише педагоги, а й психологи, соціологи, лікарі, представники громадських організацій, журналісти, репортери

ДИТИНА І СУСПІЛЬНІ КОЛІЗІЇ

Пам'ятка для педагогів і батьків

Насамперед, і педагогам, і батькам потрібна МУДРІСТЬ, яка передбачає, зокрема, позитивне світосприйняття, розуміння законів природи і суспільства, вираженість у словах і вчинках, толерантність по відношенню до дітей і дорослих, уміння зрозуміти іншого, об'єктивність в оцінках, далекоглядність.

Обов'язковою є ЛЮБОВ до дитини, повага до її особистості та прийняття її такою, якою вона є. Розуміння, що для неї екологічно, а що порушує її рівновагу і комфорт. Здатність поступатися власними інтересами, щоб не зашкодити здоров'ю дитини, як фізичному, так і психічному, моральному.

За цих умов дорослі, з одного боку, оберігають психіку дитини від небезпечних перевантажень, з іншого — вчать її мудрості й любові, а отже формують імунітет до недобрих впливів.

- ◆ Педагоги і батьки виконують місію носіїв життєвого оптимізму, гарантів безпеки і благополуччя дитини. Формують позитивне світосприйняття, необхідне для її повноцінного розвитку.
  - ◆ Попри сумні і незбагненні події сьогодення та інші колізії дорослого життя створюють у родині та дитсадку спокійну світлу атмосферу, сповнену позитивних життєствердних настроїв.
  - ◆ Поводяться розважливо, гасять власні пристрасті. Враховують, що діти до 3-х років, хоча менше розуміють, дуже чутливі до психічного стану дорослих, перебувають у тісному емоційному зв'язку з матір'ю.
  - ◆ Малюють дитині світ не чорно-білим (поганий – добрий), а різнобарвним, розкриваючи філософію життя. Вчать розглядати кожне явище в природі та суспільстві з різних боків і точок зору.
  - ◆ Виховують повагу до інших людей, толерантність і терплячість до кожного, незалежно від того, чи подобається він, чи погоджується з тобою. Вчать засуджувати не людину, а недобрий вчинок, роблячи це без агресії. Самі в житті подають такий приклад.
  - ◆ Формують дружні взаємини між дітьми, згуртовують їх у спільних справах, не протиставляють одне одному, вчать радіти успіху товариша.
  - ◆ Запобігають виникненню конфліктів, вчасно помічаючи їх назрівання.
  - ◆ Як би не кипіла душа болем, огидою, зневірою, не проявляють при дитині бурхливих емоцій, які (особливо негативні) руйнують її внутрішній світ. Не виправдовують насилля. Не ведуть дискусій, зокрема й політичних, у присутності дошкільнят.
  - ◆ Педагоги дотримуються нейтралітету, не нав'язують своїх особистих політичних та інших поглядів, і в жодному разі не протиставляють їх поглядам батьків вихованців.
- Для дитини стресогенними є вже самі лише розбіжності в переконаннях близьких людей.
  - ◆ Обмежують та пом'якшують негативну інформацію, що доходить до дітей. Але й не уникають розмови. Пояснюють спокійно, врівноважено, без агресивних ноток і важкого смутку (якщо події трагічні).
  - ◆ Не залишають дитину наодинці з сильними враженнями, оскільки малята незрозуміле додумують і можуть нафантазувати страхіття, більш стресогенні за реальність. Заспокоюють і підбадьорюють малюка.
  - ◆ У періоди соціальних протистоянь (демонстрацій, виборів) педагог проявляє особливу пильність. Придивляється до дитячих ігор, що відтворюють враження малят, спрямовує їх у мирне річище. Якщо виникає гра політичної тематики, не забороняє, тому що діти мають потребу програвати те, що вразило, знімаючи стрес. Приділяє більше уваги індивідуальним бесідам, дає кожному виговоритись, вислуховує враження від побаченого (почутого), пояснює, що всі люди різні, і кожен може висловлювати свою думку. Це нормально. А от ображати одне одного, знущатися, бити, вбивати не можна ні дітям, ні дорослим. Демонструє об'єктивність, засуджуючи прояви агресивності будь-якої сторони, незалежно від власних політичних симпатій.
  - ◆ Дорослі враховують, що реакція дошкільнят на стресогенні ситуації може бути віддалена в часі. Дитина може страждати непомітно для нас, дорослих. Здається, що подія не справила на неї сильного враження, а стрес починає розвиватися. Найтяжчі дитячі стреси часто не проявляються зовні.
  - ◆ Якщо дитина прилучена до якоїсь духовної традиції, вірить у любов і справедливість Творця, то батьки вчать її обирати духовні цінності та плекати в собі лише добрі почуття. А негативні емоції, що виникають, знімати молитвою, і в усіх скрутних ситуаціях звертатися до вищої мудрості.

Сподіваємося, ця пам'ятка стане в пригоді педагогам і батькам не лише в нинішній непростій ситуації, а й надалі у повсякденні.